

СЕКЦІЯ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

ПОРУШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Александрова А. О.

*студентка 3-го курсу юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

У січні 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я прийшла до висновку, що світ охопила гостра респіраторна хвороба COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2. Суспільство стурбоване, оскільки випробування пандемією несподівано втрутилося у буденне життя кожного українця. Населення адаптується під нові норми права, що покликані захистити від поширення хвороби.

Складність епідеміологічної ситуації в країні змушує уповноважені державні органи приймати нові нормативно-правові акти, які спрямовані на регулювання всіх сфер життя. При цьому вони покликані знайти баланс між охороною здоров'я населення та правами людини, не допустивши настання економічної кризи.

Конституція України, зазначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2].

11 березня 2020 року в Україні було запроваджено карантин постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Даний підзаконний акт передбачає істотні обмеження прав, що гарантуються Конституцією та законами України, нормами міжнародного права.

Перед суспільством постає важливе питання щодо доцільності карантинних заходів. Обмеження прав людини мають відповідати принципам верховенства права, законності, справедливості, пропорційності, а також реаліям сьогодення. Перш за все, слід зазначити, що обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина є можливим лише шляхом прийняття такого нормативно-правового акту як закон. Таким чином, постанови КМУ не мають

юридичної сили для обмеження конституційних прав і свобод, оскільки є підзаконними актами. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

З початком пандемії ряд європейських країн запровадили на своїй території режим надзвичайного стану, серед них: Болгарія, Естонія, Італія, Іспанія, Литва, Німеччина, Португалія, Угорщина, Франція, Чехія тощо. Оскільки такий режим передбачає істотні обмеження прав і свобод людини та громадянина, то згідно Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) за такої ситуації держави мають повідомити про відступ від своїх міжнародних зобов'язань в галузі прав людини Генерального Секретаря Ради Європи.

І в той час коли Європа обирає правовий шлях при обмеженні прав і свобод людини, Україна продовжує ігнорувати норми як національного, так і міжнародного права. Складність епідеміологічної ситуації змушує Чехію, Словаччину, Португалію, Іспанію та інші країни вже вдруге запроваджувати надзвичайний стан у зв'язку зі спалахом коронавірусу. Щодо України, то у нас спостерігається періодичне продовження дію карантину, який передбачає істотні обмеження прав людини. В Україні правовий режим надзвичайного стану запроваджено так і не було, через що виникає питання щодо легітимності встановлених урядом обмежень.

Аналізуючи постанови КМУ, які регламентують заходи карантинного обмеження та запровадження посиленних протиепідемічних заходів в Україні можна зробити висновок, що було обмежено такі конституційні права і свободи людини як: право на особисту недоторканість (стаття 29); свобода пересування (стаття 33); право відправляти релігійні культури і ритуальні обряди (стаття 35); свобода зібрань (стаття 39); право на підприємницьку діяльність (стаття 42); право на працю (стаття 43); право на страйк (стаття 44); права на соціальний захист (стаття 46); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (стаття 49); право на освіту (стаття 53). При цьому такі обмеження є неконституційними, на жаль, ніхто не піднімає дане питання перед Конституційним Судом України. Конституційне подання, яке надійшло до органу конституційної юрисдикції, від Верховного Суду щодо конституційності окремих положень постанови КМУ від 20 травня 2020 року № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів» стосувалось в більшій частині турботи суддів про зменшення суддівської винагороди, яке передбачалась даною постановою. А от обмеження прав і свобод іншої категорії осіб було другорядним питанням.

У статті 18 Конвенція визначає межі застосування обмежень прав. Обмеження, дозволені згідно з цією Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені [1]. Європейський суд з прав людини у своїй практиці визначає такі критерії, що виправдовують обмеження прав та свобод, гарантованих Конвенцією: передбачення таких обмежень законом, легітимність мети встановлених обмежень та їхня необхідність у демократичному суспільстві. Легітимна мета у даній ситуації – це життя та здоров'я громадян, тому дії органів державної влади є обґрунтованими, проте виникає колізія. Чому немає закону України, норми якого могли б слугувати правовим підґрунтям для обмежень прав людини в умовах карантину? Чому не запроваджено надзвичайний стан, відповідно до норм Конституції? Найскладніше питання – це чи було дотримано принцип пропорційності при встановленні обмежень прав і свобод людини. На наш погляд – ні, оскільки, ті обмежувальні заходи, що були запроваджені урядом навесні, не відповідали гостроті епідеміологічної ситуації та були спрямовані на залякування населення.

Суспільство має розуміти, що посилення протиепідемічних заходів здійснюється з метою максимального упередження подальших негативних наслідків поширення небезпечної хвороби гострої респіраторної хвороби COVID-19. Проте ті обмеження прав і свобод людини, які включають карантинні заходи, мають встановлюватись у відповідності до норм Конституції України. «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» – це не просто стаття Основного Закону, це той ідеал правової, демократичної держави, на досягнення якого мають спрямовувати свою діяльність всі органи публічної влади. Дії уряду та акти, які він приймає, йдуть в розріз з нормами Конституції, а саме: принципом верховенства права (стаття 8), принципом поділу влади (стаття 6). Кабінет Міністрів України перебрав на себе не властиві йому повноваження: обмежувати конституційні права людини урядовою постановою.

Слід наголосити, що навіть виправданість і серйозність мети, яка полягає в захисті життя і здоров'я людей, для досягнення якої здійснюються обмеження в реалізації конституційних прав людини, не означає, що такі обмеження можуть бути здійснені свавільно та бути несумісними з фундаментальними конституційними цінностями верховенства права, демократії, захисту прав людини [3].

Розуміючи всю складність ситуації, в якій опинилась держава, через порушення нормальних умов життєдіяльності, що викликані поширенням коронавірусу SARS-CoV-2, вважаємо вкрай важливим необхідність відповідності дій органів державної влади Конституції України. З мовчазної згоди Президента України, парламенту та судової

гілки влади вже не один місяць триває неправове та неконституційне обмеження прав і свобод людини під назвою «карантин», що виправдовується суспільною необхідністю. Дії влади мають бути рішучими та в той же час легітимними та пропорційними, вони мають бути спрямовані на захист населення, а не на його залякування. Коли нормативно-правовий акт органу державної влади приймається з порушенням норм Конституції України, то навряд чи слід чекати, що населення буде беззаперечно його виконувати.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/conv#n80 (дата звернення 01.12.2020)

2. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення 02.12.2020)

3. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В.В. стосовно Рішення КСУ № 10-п/2020 URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2020_1_0.pdf (дата звернення 03.12.2020).

ПОРУШЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Балагурак В. В.

студентка юридичного факультету

Науковий керівник: Грицай І. О.

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Права громадянина – це ті, гарантовані державою, можливості людини які гарантують її існування, самореалізацію задоволення потреб та інші фактори щодо діяльності та становлення людини як особистості та громадянина. Ці права існують у людей з народження та можуть бути обмежені тільки у визначених випадках. На сьогоднішній час у світі відбувається розповсюдження вірусу COVID-19, який є дуже небезпечним та зараження цим вірусом, згідно з офіційними статистиками держав, може закінчитися навіть смертю людини. Задля протидії можливості розповсюдження пандемії держави створюють всі